

DE REFORMATIE

WEEKBLAD TOT ONTWIKKELING VAN HET GEREFORMEERDE LEVEN

DIE UWE JEUGD VERNIEUWT ALS EENS ARENDS PSALM 103:3

Onder redactie van Prof. Dr K. SCHILDER, Kampen.

Medewerkers: Dr H. A. van Andel, Solo; Dr R. E. van Arkel, Utrecht; N. Baas, Amsterdam; Dr Henry Beets, Grand Rapids; Dr H. Bergema, Karoeti; Dr F. A. den Boeft, Rotterdam; Dr E. T. v. d. Born, Heemstede; Mr A. Bouman, Rotterdam; Ir B. ter Brugge, Almelo; Dr K. J. Cremer, Kampen; Mevr. W. Cremer-de Vries, Kampen; Dr R. J. Dam, Kampen; Dr A. C. Drogendijk, Dordrecht; Dr D. v. Dijk, Groningen; Drs D. J. Galle, Kampen; Mevr. G. Gilhuis-Smitskamp, Mijndrecht; Dr J. H. Hagenbeek, Zwolle; Dr J. van Herken, Ermelo; Dr B. Holwerda, Amersfoort; A. Janse, Biggelerkerke; Dr P. Jasperse, Leiden; Dr G. Keizer, De Steeg; Dr B. A. Knoppers, Amsterdam; Dr J. L. Koole, Vreeland; Dr E. D. Kraan, Vlaardingen; A. Kuiper, Utrecht; Dr J. v. d. Linden, Poerworedjo; Dr S. O. Los, 's-Gravenhage; Mevr. C. E. Th. Luijcknaar Francken-Schreuder, Rotterdam; Dr F. C. Meijster, Rotterdam; G. Meima, Groningen; Dr H. Mulder, Deventer; Dr S. J. Popma, A'foort; Dr A. Ringnakla, Ermelo; P. J. Risseuw, 's-Hage; C. Rijndorp, R'dam; A. Schilder, 's-Gravenhage; Dr G. K. Schoep, 's-Gravenhage; Dr R. Schippers, Wanswerd; Dr J. Smelik, 's-Gravenhage; Dr H. Smilde, Groningen; Drs H. Smitskamp, 's-Gravenhage; Dr N. Streefkerk, Wolvega; D. Stroo, Bussum; J. Strikwerda, Zeist; Prof. Dr C. van Til, Philadelphia Pa.; Dr C. Veenhof, Haarlem; Dr M. B. v. 't Veer, Groningen; Dr J. Veldkamp, Hilversum; Prof. Dr D. H. Th. Vollenhoven, Amsterdam; Dr M. Vreugdenhil, Meliskerke; Dr F. de Vries, 's-Gravenhage; Dr J. de Vries, Tilburg; Dr H. J. Westerink, Leiden; Dr D. K. Wielenga, Capelle a. d. IJssel; Mr J. A. de Wilde, 's-Gravenhage; Dr S. U. Zuidema, Solo.

Alle stukken bestemd voor de Redactie zende men aan:
Prof. Dr K. SCHILDER, Vloedijk 101, Kampen.

Drukkers-Uitgevers:
OOSTERBAAN & LE COINTRE N.V., Goes.
Telefoon No. 2424 — Postrekening No. 36000.

Abonnement: f250 per halfjaar bij vooruitbetaling.
Voor 't Buitenland f750 en voor Ned-Indië f6,— per jaar.
Advertentiën: 25 ct. per regel. — Losse nummers f0.15.

INHOUD: Hoofdart.: „Het koninkrijk Gods en de koninkrijken der aarde“, slot. — Uit de Schrift: Kruis en oorlog, Openb. 6:1. — Kerkelijk leven: „Het verbond Gods“, X. Indrukken van de Generale Synode, III. Rectificatie. Verbetering. De kleine Catechismus van Zacharias Ursinus, XVI. — Even parkeereren: Arbeid en op zulk een tijd. — Perschoonw. — Boekbespreking. — Kerknieuws. Verslag generale synode. — Correspondentie. — Bijlage: Heidelb. Catechismus blz. 233—240.

MEDEWERKER.

Als medewerker aan ons blad verbond zich Dr S. J. Popma te Amersfoort.

HOOFDARTIKEL

„Het koninkrijk Gods en de koninkrijken der aarde.“ (Art. 36.)

VIII. (Slot.)

Practische richtlijnen.

We moeten nu tot een afsluiting komen. Uit de Schrift kwamen we tot de conclusie, dat het aardse koninkrijk een positieve factor is in de komst van het Koninkrijk Gods. Dat Koninkrijk Gods is het herstel van de heerschappij Gods over de orde Gods in den kosmos, door Christus. De taak der overheid is daarbij de rechtsorde in haar gebied te handhaven. Zij kan dit doen, door voor die handhaving van de orde zich te onderwerpen aan Gods Woord. 't Kan echter ook gebeuren, dat zij haar taak vervult, zonder zich daarbij opzettelijk aan de Schrift te onderwerpen. In 'teerste geval vervult zij haar taak en gaat daarbij rechts; in het tweede geval vervult zij ook haar taak, maar gaat daarbij links. Onderwerpt zij zich opzettelijk aan de Schrift, dan zal dat haar gezag versterken.

Want het eerste en eigenlijke van de taak der overheid, die een positieve factor is in de komst van het Koninkrijk Gods, is dat ze de rechtsorde handhave. Ten opzichte daarvan is de eisch dat zij dat doen zal volgens het Woord Gods secundair.

Telkens komt de vraag op — en ik stip die in 't voorbijgaan aan — hoe lang moeten we de overheid gehoorzaam zijn? Wanneer houdt dat op? Wanneer moet aan vrijheid om des gewetens wil plaats gegeven worden? Moet men niet Gode meer gehoorzaam zijn dan de menschen?

Op deze vraag moet dus het antwoord luiden: als de overheid ophoudt haar eigenlijke overheidstaak te vervullen. Want dan kan het zijn, dat die overheid ophoudt overheid te zijn. Een overheid, die in haar gebied de orde niet handhaaft, de rechtsorde — dat is haar taak — oefent haar overheidsplicht niet uit, komt haar overheidsroeping niet na.

Maar die plicht der gehoorzaamheid houdt niet op, omdat de overheid wel de orde handhaaft, maar dat niet doet naar Gods Woord. Ik denk nog eens aan de (heidensche) Romeinsche overheid, aan wie Paulus onderwerping beveelt om des gewetens wil. Een niet-christelijke huisvader blijft toch wel degelijk huisvader — als hij in 't gezin de gezinsorde handhaaft. Een niet-christelijke overheid blijft overheid als zij de rechtsorde handhaaft. En dan is zij, hoewel niet-christelijk, haars ondanks een positieve, want orde-bewarende, of van Christus uit gezien, orde-herstellende, factor van het Koninkrijk Gods. Maar zijn ook de onderdanen in hun geweten gebonden tot onderwerping aan die linksch-orde-bewarende overheden en doen ze daarin arbeid in het Koninkrijk Gods.

Het vraagstuk van de verhouding van kerk en staat is nog nooit op afdoende wijze geregeld en opgelost. Dat is ook zoo'n wonder niet als we er op letten, dat hier twee grootheden, die vrij van elkaar staan, vergeleken worden.

De kerk is geloofsgemeenschap. De kerk is de organisatie van de afzonderlijke leden van Christus, voor wat hun geloof betreft. Daarop heeft de kerk zich, naar den eisch van het Woord, ook te richten. Zij heeft het Woord te prediken en roept daarin op tot geloof en bekeering.

Maar de staat is rechtsgemeenschap. Zooals de kerk geloofsorganisatie is — is de staat rechtsorganisatie. De staat moet de orde handhaven. En in de tweede plaats: zij moet dat doen naar Gods Woord. Niet met middelen van menselijke wijsheid — maar in erkenning van Gods heerschappij en met het licht van Goddelijke wijsheid van het rechtsverband.

Deze twee terreinen van kerk en staat raken elkaar niet direct en 't is daarom zoo moeilijk — en zelfs onmogelijk om de kwestie tot een oplossing te brengen. En wie in dat schema de zaak poogt op te lossen komt er niet uit. Hetzij men dat al doet op de wijze als in de oude redactie van art. 36, hetzij men dat doet op de wijze als in het gewijzigde art. 36, hetzij dat men dit doet op de wijze van Van Lonkhuyzen door een nieuwe redactie van art. 36 voor te stellen. Dan krijgen we wel andere woorden, maar zakelijk blijven we in het zelfde schema zitten en dus komen we er niet uit.

Hier is, meen ik, maar één ding mogelijk en noodig. En dat is, af te zien van alle pogingen, om direct verband te leggen, waar dat niet bestaat. Zooals b.v. tusschen de Kerk en den Staat. We moeten rustig aanvaarden wat de Schrift ons leert, de Kerk heeft de Woordbediening, en dat is nooit in 't minst niet de taak van den Staat. En de overheid heeft de handhaving der rechtsorde en dat is evenmin, ook in 't minst niet, de taak van de Kerk. En dat onderscheid goed te zien, van de verscheiden taak van de twee organisaties, is eerste eisch voor de oplossing van het vraagstuk.

Dat heeft ten gevolge, dat ik op dat standpunt wel van oordeel moet zijn, dat heel art. 36 moet verdwijnen. Wat de Kerk wel belijden kan is, dat de taak der overheid is handhaving der rechtsorde en dat zij (de overheid) dat moet doen naar het Woord (rechtsh-gericht). Maar deze belijdenis-uitspraak zou dan moeten komen in de belijdenis bij het Koningschap van Christus. Let wel bij het Koningschap — niet bij de belijdenis dat Christus het Hoofd van de Kerk is.

Men kan zeggen dat daarmee de zaak niet geregeld is — want dat we dan precies zoover zijn als we eigenlijk al waren — een vrije kerk en een vrije staat. Ik geloof dat we daarmee, zoo al even verder zijn nu we die wederzijdsche vrijheid consequent, Schriftuurlijk, doorgedacht hebben.

Overigens is het waar, dat de zaak hiermee niet geregeld is. Maar nu omvat het Koninkrijk Gods meer dan de Kerk. Want dat Koninkrijk Gods omvat, gelijk we zagen, alle levens-terreinen, heel het leven. Dat Koninkrijk Gods staat achter de Kerk als geloofsorganisatie en achter den Staat als rechtsorganisatie.

De eisch van het Koninkrijk is: Gods Heerschappij, zooals die in Christus is, weer te erkennen. In de Kerk beteekent die eisch te gelooven. In den Staat beteekent die eisch onderwerping aan de door God gestelde overheid. En wanneer ik me dan aan die feitelijke overheid (ook al zou die linksch gericht zijn) onderwerp — dan vervul ik daarmee een stuk van mijn roeping in 't Koninkrijk Gods.

Daarbij zal ik op de plaats, die ik in het Staatsverband inneem, alles doen, om die overheid te doen leven in de vervulling van haar taak, naar het Woord Gods. Maar „daarbij“ — d.w.z. dat in de

tweede plaats ondergeschikt aan 'teerste — mijn onderwerping aan die overheid.

En in die onderwerping en in die pogingen tot christelijk staatkundig leven, en die twee in deze volgorde, vervul ik als staatsburger m'n plicht in 't Koninkrijk Gods. En Christus doet zóó, — door mijn handeling — het Koninkrijk komen.

Dat Koninkrijk komt als de Kerk het Evangelie predikt, en de Staat de rechtsorde bewaart, en ik als burger van het Koninkrijk Gods het Evangelie geloof in de Kerk en onderdanig ben in den Staat — en me in heel m'n leven richt naar het Woord.

En als er dan aanvallen komen op het Woord en op dat geloof — in ketterijen, in valschen godsdienst, in afgodendienst en in god-loozen-dienst — dan heeft de Kerk een taak met de Woordverkondiging daartegenover. Maar de Staat niet.

En als er een ordeverstoring factor komt — ook als die komt door een z.g. geestelijke richting, als een ketterij of een godloozen-actie agressief optreedt tegen de orde en de wanorde predikt, dan heeft de overheid een taak tot ordehandhaving en de Kerk niet.

Maar wanneer de Kerk tegen afval het Woord predikt en de Staat tegen wanorde de rechtsorde handhaaft, dan komt het Koninkrijk, naar Gods ordinantie. Maar dan spant de Kerk den Staat niet voor haar wagen om de afgoderij te bestrijden en de Staat misbruikt de Kerk niet om z'n gezag te handhaven. Want als we dat gaan doen — gaan we ondanks alle goede bedoelingen tegen de komst van het Koninkrijk in, hoe goed, hoe vroom, en hoe „naar 't Woord“ ons doen ook moge schijnen.

En toch, als we zoo het aardse Koninkrijk losmaken van de Kerk, beteekent dat niet, dat we nu alle verband in dat aardse koninkrijk met Christus verliezen. Neen juist niet — zoo komt het juiste verband naar voren. Want als we dood-eenvoudig als staatsburgers ons aan de overheid onderwerpen en christelijk staatsburger zijn — dan is dat een positieve houding in het Koninkrijk Gods.

Hoe zal — ook dat is een vraag — de overheid aan de tweede voorwaarde voldoen? Hoe zal de overheid in haar rechtshandhaving zich richten naar 't Woord? Komt ze dan praktisch toch weer niet altijd bij de Kerk terecht, als ze den eisch van 't Woord tot rechtsorde-handhaving verstaan wil?

Ik geloof van niet. Dan behoeft toch de overheid niet een uitspraak van een Kerk. Maar dan richt ze zich tot de Theologie. En dat zal beteekenen, dat de christen-staatsman zich richt tot den theoloog. En dat behoeft nog heelmaal niet te beteekenen, dat de gereformeerde staatsman zich richt tot den gereformeerden theoloog — al zal dat wellicht voor de hand liggen. Maar ook als de Kerk als instituut hier op den achtergrond een rol speelt is dat toch op den achtergrond — en beteekent dat heelmaal niet dat het kerkelijk instituut hier inlichtend optreedt.

Hier treden burgers van 't Koninkrijk, de één specialiseert zich op 't Woord — de ander op den Staat, met elkaar in contact, en deze wisselwerking is de uiting van het alomvattende karakter van het Koninkrijk Gods.

Ik kon maar enkele dingen noemen, en ik be- weer allermint in deze lijnen de oplossing ge- geven te hebben. Ik gaf dat reeds aan door te spreken van richtlijnen. Maar ik ben overtuigd, dat we op deze wijze de Schrift verder door- vorschende, tot een oplossing kunnen komen. Of laat ik het anders zeggen — als er ooit een op- lossing komt — dan moet die liggen op het ver- lengende van deze lijn.

Dan moeten we af van de probleemstelling Kerk